

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/61/2016
Identifikačné číslo spisu: 4014200804
Dátum vydania rozhodnutia: 31.01.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:4014200804.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu Mgr. Viliama Pohančeníka a JUDr. Judity Kokolevskej, v právnej veci navrhovateľa: U. W. D., nar. XX.XX.XXXX, M. XXX, proti odporcovi: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 25.04.2014 v spojení so zmenovými rozhodnutiami odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 07.07.2014 a zo dňa 16.07.2014 o starobnom dôchodku, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 23Sd/206/2014-66 zo dňa 07.12.2015, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre č. k. 23Sd/206/2014-66 zo dňa 07.12.2015 mení tak, že rozhodnutie odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 25.04.2014 v spojení so zmenovými rozhodnutiami odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 07.07.2014 a zo dňa 16.07.2014 zrušuje a vec vracia odporcovi na ďalšie konanie.

Navrhovateľovi právo na náhradu trov konania nepriznáva.

Odôvodnenie

Krajský súd v Nitre rozsudkom č. k. 23Sd/206/2014-66 zo dňa 07.12.2015 potvrdil rozhodnutie odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 25.04.2014 v spojení so zmenovými rozhodnutiami odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 07.07.2014 a zo dňa 16.07.2014 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutie odporcu“), ktorým odporca podľa § 65 a § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) priznal navrhovateľovi od XX.XX.XXXX starobný dôchodok v sume 122,70 eur mesačne. Starobný dôchodok mu priznal podľa čl. 6 Dohody medzi Československou republikou a Zväzom sovietskych socialistických republík o sociálnom zabezpečení (ďalej aj len „Dohoda“). Navrhovateľovi nepriznal náhradu trov konania.

V odôvodnení rozsudku krajský súd poukázal na to, že navrhovateľ žiadosťou zo dňa 08.04.2014 požiadal odporcu o priznanie starobného dôchodku, ktorý žiadal priznať od 01.01.2014. Ďalej krajský súd citoval § 65 ods. 1 a § 60 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. konštatujúc, že v súlade s ustanovením § 60 ods. 1 pre nárok na starobný dôchodok navrhovateľa tomuto nebolo zhodnotené obdobie od

01.01.1998 do 25.11.2013, pretože za obdobie od 01.01.1998 do 31.12.2000 nebolo zaplatené poistné a od 01.01.2001 do 25.11.2003 navrhovateľ vykonával samostatnú zárobkovú činnosť bez povinnosti platiť poistné. Odporca pri posúdení nároku navrhovateľa na starobný dôchodok postupoval v zmysle čl. 5 ods. 1 Dohody, podľa ktorého občanom, ktorí sa presídlili z územia jednej zmluvnej strany na územie druhej zmluvnej strany a po presídlení pracovali, vymeriavajú sa dôchodky a iné dávky zo zárobku dosiahnutého v zamestnaní v krajine, do ktorej sa presídlili. Keďže navrhovateľ po presídlení na územie Slovenskej republiky bol samostatne zárobkovo činnou osobou (ďalej aj len „SZČO“), t. j. pracoval a získal vymeriavacie základy, ktoré možno hodnotiť pre nárok na dôchodkovú dávku, t. j. bol dôchodkovo poistený podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, odporca správne určil sumu starobného dôchodku z vymeriavacích základov získaných podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Slovenské právne predpisy v ustanovení § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. umožňujú určiť rozhodujúce obdobie na určenie sumy dôchodkovej dávky v rozsahu menej ako 22 kalendárnych rokov a preto nie je možné určiť rozhodujúce obdobie spôsobom, ako to požadoval navrhovateľ. Na určenie sumy starobného dôchodku odporca zhodnotil navrhovateľovi celé obdobie dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Doba poistenia, ktorú získal podľa právnych predpisov Ruskej federácie, bola pre nárok na starobný dôchodok zhodnotená v takom rozsahu, v akom ju potvrdil nositeľ sociálneho poistenia Ruskej federácie. Odporca nemohol postupovať podľa čl. 5 ods. 2 Dohody, pretože podľa tohto článku by mohol postupovať len vtedy, ak by navrhovateľ po presídlení na územie Slovenskej republiky vôbec nepracoval, t. j. nezískal by žiadne obdobie dôchodkového poistenia podľa slovenských právnych predpisov, čo nie je jeho prípad, pretože na území Slovenskej republiky podnikal. Suma starobného dôchodku patriaca za obdobie dôchodkového poistenia do vzniku nároku na starobný dôchodok je 123,80 eur mesačne. Je určená ako súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty. Priemerný osobný mzdový bod je $0,4353 \times 27,7316$ rokov obdobia dôchodkového poistenia \times aktuálna dôchodková hodnota $10,2524 = 123,80$ eur mesačne. Suma dôchodku sa zvyšuje podľa § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. odo dňa priznania o 8,80 eur mesačne na sumu 132,60 eur (o pevnú sumu zvýšenia stanovenú v § 1 písm. a) opatrenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 329/2013 Z. z.). Záverom krajský súd konštatoval, že odporca je pri určení výšky starobného dôchodku povinný postupovať podľa ustanovení právnych predpisov a medzinárodných zmlúv platných na území Slovenskej republiky.

Proti rozsudku krajského súdu podal navrhovateľ v zákonnej lehote odvolanie navrhujúc, aby odvolací súd zmenil rozsudok krajského súdu tak, že napadnuté rozhodnutie odporcu zruší a vec mu vráti na ďalšie konanie, resp. ho zmení so záväzným stanoviskom. Namietal, že krajský súd dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, pretože nevykonal navrhnuté dôkazy a tiež namietal, že v odôvodnení rozsudku krajského súdu existujú nesúlady medzi právnymi závermi súdu a jeho skutkovými tvrdeniami. Krajský súd sa nevysporiadal s jeho argumentáciou ohľadom diskriminácie, lebo podľa § 63 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z. sa slovenskému občanovi vypočíta dôchodok z osobných mzdových bodov, ktoré sa zisťujú osobitne za každý kalendárny rok z 22 kalendárnych rokov. Za rozhodujúce 22 ročné obdobie na určenie dôchodkovej dávky považoval odporca len obdobie od 27.09.1995 do 31.12.1997 v rozsahu 2,2658 rokov, t. j. obdobie, počas ktorého bol evidovaný v dôchodkovom systéme Slovenskej republiky a bolo zaplatené poistné na dôchodkové poistenie na území Slovenskej republiky. Na určenie dôchodkovej dávky odporca použil len ustanovenia zákona č. 461/2003 Z. z. bez nadväznosti na ustanovenia medzinárodnej Dohody. Pre občana Slovenskej republiky je výpočet dôchodku podľa slovenských právnych predpisov osobitne za každý kalendárny rok z rozhodujúceho 22 ročného obdobia spravodlivejší a jeho suma je vyššia ako suma dôchodku navrhovateľa. Jemu priznaný starobný dôchodok vo výške 139,70 eur mesačne je výrazne nižší ako priemerná výška vyplácaných starobných dôchodkov na Slovensku, ktorá je podľa štatistiky odporcu k 31.01.2016 413,20 eur mesačne. Ďalej navrhovateľ poukázal na nesprávne skutkové zistenia krajského súdu, nakoľko skutočným začiatkom presídlenia je rok 2006 a obdobie po presídlení na územie Slovenskej republiky je 2006 až 2014, trvalý pobyt na Slovensku má od roku 2005 a od roku 1995 do roku 2014 v zmysle Dohody nemal žiadne „zárobky dosiahnuté v zamestnaní“ na Slovensku. Krajský súd v nesúlade so slovenskými právnymi predpismi s odkazom na čl. 5 ods. 1 Dohody odôvodnil správnosť postupu odporcu tak, že uviedol „...keďže navrhovateľ po presídlení na územie SR bol SZČO, t. j. pracoval a získal vymeriavacie základy, ktoré možno hodnotiť pre nárok na dôchodkovú dávku, t. j.

bol dôchodkovo poistený podľa právnych predpisov SR". V čl. 5 ods. 1 Dohody sa uvádza „...a po presídlení pracovali, vymeriavajú sa dôchodky a iné dávky zo zárobku dosiahnutého v zamestnaní...". Zákonník práce v § 11 definuje zamestnanca ako fyzickú osobu, ktorá v obdobných pracovných vzťahoch vykonáva pre zamestnávateľa závislú prácu. Pojem „závislá práca" je hlavným ukazovateľom, ktorým sa odlišuje zamestnanec od SZČO. Krajský súd nesprávne uviedol, že odporca nemohol postupovať podľa čl. 5 ods. 2 Dohody, pretože podľa tohto článku by mohol postupovať len vtedy, ak navrhovateľ po presídlení na územie Slovenskej republiky vôbec nepracoval, čo nie je jeho prípad, lebo tu podnikal. Krajský súd neskúmal ani výhodnosť aplikácie čl. 5 ods. 2 Dohody, ktorá sa musí vykladať ako vylučujúca stratu výhod sociálneho zabezpečenia pre dotknutých občanov iného štátu za predpokladu, že sú výhodnejšie pre príjemcov dávok. Názor krajského súdu ohľadom práva odporcu vyhnúť sa aplikácii čl. 5 ods. 2 Dohody spôsobom uplatňovania § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z., t. j. určiť rozhodujúce obdobie na určenie sumy dôchodkovej dávky v rozsahu menej ako 22 kalendárnych rokov, nie je správne, pretože medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách platné pre Slovenskú republiku majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd a sú na jej území všeobecne záväzné.

Odporca vo vyjadrení k odvolaniu navrhol, aby odvolací súd potvrdil rozsudok krajského súdu z dôvodu jeho vecnej správnosti. Dôvody, ktoré uviedol navrhovateľ v odvolaní, nepovažoval za opodstatnené. Mal za to, že krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého vec náležite právne posúdil, pričom nezistil nezákonnosť napadnutého rozhodnutia odporcu. Na určenie sumy starobného dôchodku bolo navrhovateľovi zhodnotenú celé obdobie dôchodkového poistenia získané podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Doba poistenia, ktorú získal podľa právnych predpisov Ruskej federácie, bola na nárok na starobný dôchodok zhodnotená v rozsahu, v akom ju potvrdil nositeľ sociálneho poistenia Ruskej federácie - Dôchodkový fond Ruskej federácie. Keďže navrhovateľ po presídlení na územie Slovenskej republiky pracoval a získal vymeriavacie základy, ktoré možno hodnotiť pre nárok na dôchodkovú dávku, t. j. bol dôchodkovo poistený podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, určil mu odporca sumu starobného dôchodku v súlade s čl. 5 ods. 1 Dohody z vymeriavacích základov získaných podľa právnych predpisov Slovenskej republiky.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj len „S.s.p."). V zmysle § 492 ods. 2 S.s.p. odvolacie konanie podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok a konanie mu predchádzajúce bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 O.s.p. a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľa je potrebné vyhovieť.

Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti napadnutého rozhodnutia odporcu o žiadosti navrhovateľa o priznanie starobného dôchodku.

Navrhovateľovi bola v súlade s čl. 4 ods. 1 Dohody pre nárok na starobný dôchodok zhodnotená doba poistenia, ktorú potvrdil nositeľ sociálneho poistenia Ruskej federácie - Dôchodkový fond Ruskej federácie a ktorú navrhovateľ získal podľa právnych predpisov Ruskej federácie v období od 15.05.1970 do 22.05.1972, od 28.08.1972 do 24.09.1973, od 27.09.1973 do 18.03.1974, od 27.03.1974 do 07.09.1979, od 19.02.1981 do 07.08.1981 a od 12.08.1981 do 06.06.1995 rozsahu 8 486 dní, t. j. 23,2494 rokov. Pre nárok na starobný dôchodok a jeho výšku mu tiež bola zhodnotená doba poistenia získaná podľa právnych predpisov Slovenskej republiky od 27.09.1995 do 31.12.1997 v rozsahu 827 dní, t. j. 2,2658 rokov.

Z dávkového spisu odporcu vyplýva, že za obdobie od 01.01.1998 do 31.12.2000 navrhovateľ nezaplatil poistné na dôchodkové poistenie a v období od 01.01.2001 do 25.11.2003 vykonával samostatnú zárobkovú činnosť, pričom v tomto období neplatil poistné.

Rozhodnutím odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 16.07.2014 bol zvýšený starobný dôchodok navrhovateľa od XX.XX.XXXX na sumu 132,60 eur mesačne a to po doplnení ďalšieho obdobia poistenia potvrdeného nositeľom sociálneho poistenia Ruskej federácie v počte 809 dní obdobia dôchodkového poistenia (podľa čl. 4 ods. 1 Dohody).

Podľa § 60 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., obdobím dôchodkového poistenia je obdobie povinného dôchodkového poistenia, obdobie dobrovoľného dôchodkového poistenia, ak za tieto obdobia bolo zaplatené poistné na dôchodkové poistenie.

Podľa § 61 zákona č. 461/2003 Z. z., osobný vymeriavací základ je úhrn vymeriavacích základov za kalendárny rok, z ktorých sa zaplatilo poistné na dôchodkové poistenie alebo z ktorých sa poistné na dôchodkové poistenie podľa § 60 ods. 1 druhej vety považuje za zaplatené.

Podľa čl. 2 Dohody, občania jednej zmluvnej strany, ktorí trvalo bývajú na území druhej zmluvnej strany, sú vo všetkých otázkach sociálneho zabezpečenia i pracovných vzťahov postavení úplne na roveň občanom tejto zmluvnej strany, pokiaľ táto Dohoda neustanovuje inak.

Podľa čl. 4 ods. 1 Dohody, pri priznávaní dôchodkov a iných dávok sa plne započítava doba zamestnania na území oboch zmluvných strán, včítane doby zamestnania oprávňujúcej na priznanie dôchodkov za výhodnejších podmienok a vo vyššej výmere. Pritom orgány sociálneho zabezpečenia započítavajú dobu zamestnania, ako aj dobu inej jemu na roveň postavennej činnosti ako vo svojom, tak aj v druhom štáte bez ohľadu na to, aká časť požadovanej doby zamestnania pripadá na prácu v každom z týchto štátov.

Podľa čl. 4 ods. 2 Dohody, započítavanie doby zamestnania, pokiaľ ide o dobu práce v každej zo zmluvných strán, vykonáva sa podľa právnych predpisov tej zmluvnej strany, na ktorej území sa vykonávala práca alebo jej na roveň postavená činnosť.

Pre správne posúdenie veci je kľúčovým článok 5 Dohody, pričom odporca postupoval podľa článku 5 ods. 1 Dohody, s čím sa stotožnil aj krajský súd a navrhovateľ sa domáhal postupu podľa článku 5 ods. 2 tejto Dohody.

Podľa čl. 5 ods. 1 Dohody, občanom, ktorí presídlili z územia jednej zmluvnej strany na územie druhej zmluvnej strany a po presídlení pracovali, vymeriavajú sa dôchodky a iné dávky zo zárobku dosiahnutého v zamestnaní v krajine, do ktorej presídlili.

Podľa čl. 5 ods. 2 Dohody, občanom, ktorí presídlili z územia jednej zmluvnej strany na územie druhej zmluvnej strany a po presídlení nepracovali, vymeriavajú sa dôchodky a iné dávky z priemerného mesačného zárobku zamestnancov obdobného odboru a kvalifikácie ku dňu priznania dôchodku alebo inej dávky v krajine, do ktorej presídlili. Rovnako sa postupuje pri výpočte dôchodku a iných dávok u občanov, ktorí presídlili z jednej krajiny do druhej po priznaní dôchodku alebo inej dávky.

Zo znenia čl. 5 ods. 1 a ods. 2 Dohody vyplýva, že postup pri určení zárobku, z ktorého sa vymeriavajú dôchodky občanov, ktorí presídlili z územia jednej zmluvnej strany na územie druhej zmluvnej strany, je odlišný u občanov, ktorí po presídlení vykonávali pracovnú činnosť a u občanov, ktorí po presídlení žiadnu pracovnú činnosť nevykonávali.

Z uvedených ustanovení ani z iných článkov Dohody nevyplýva, že by sa mohli postupy stanovené v ods. 1 a ods. 2 článku 5 Dohody kombinovať.

Krajský súd si osvojil tvrdenie odporcu, že keďže navrhovateľ po presídlení na územie Slovenskej

republiky pracoval a získal vymeriavacie základy, ktoré bolo možné zhodnotiť pre nárok na starobný dôchodok, odporca nemohol postupovať podľa čl. 5 ods. 2 Dohody, ale správne postupoval podľa čl. 5 ods. 1 Dohody. Uniklo však pozornosti krajského súdu, že odporca sa vôbec nezaoberal otázkou samotného presídlenia navrhovateľa, pričom otázka, kedy došlo k presídleniu, je v nadväznosti na pracovnú činnosť po presídlení kľúčovou pre správnu aplikáciu čl. 5 ods. 1 alebo ods. 2 Dohody.

Z napadnutého rozhodnutia odporcu a napokon ani z rozsudku krajského súdu nevyplýva dátum presídlenia navrhovateľa. Tento sa výslovne domáhal postupu podľa čl. 5 ods. 2 Dohody tvrdiac, že sa presídlil až po udelení trvalého pobytu na území Slovenskej republiky, teda v roku 2005. V odvolaní proti rozsudku krajského súdu tvrdil, že skutočným začiatkom presídlenia bol až rok 2006, pričom po presídlení nepracoval, t. j. nezískal žiadne vymeriavacie základy pre nárok na dôchodkovú dávku.

Odporca vykonal dokazovanie ohľadne všetkých druhov pobytu, ktoré mal navrhovateľ udelené nasledovne: od 31.05.1995 do 09.02.2003 mal povolený dlhodobý pobyt za účelom podnikania, od 10.02.2003 do 11.08.2005 mal povolený prechodný pobyt za účelom podnikania a od 12.08.2005 má evidovaný trvalý pobyt. Nevyhodnotil však, ktorý z týchto pobytov považuje za presídlenie a nevykonal ani ďalšie dokazovanie za účelom preukázania skutočného presídlenia navrhovateľa na územie Slovenskej republiky, čím zaťažil svoje rozhodnutie vadou nepreskúmateľnosti pre nedostatok dôvodov.

K samotnému pojmu „presídlenie“ treba uviesť, že tento pojem Dohoda nešpecifikuje a preto treba pri interpretácii tohto pojmu vychádzať z celkového obsahu a účelu Dohody, ktorá napríklad v článku 2 uvádza „...ktorí trvalo bývajú...“. Rovnako aj ďalšie články Dohody uvádzajú bývanie, resp. trvalé bývanie, z čoho logicky vyplýva, že následkom presídlenia z územia jednej zmluvnej strany je vznik trvalého bývania na území druhej zmluvnej strany. V medzinárodnom práve sa za presídlenca považuje osoba, ktorá opúšťa (trvalo) krajinu svojho pôvodu. Pod presídlením sa rozumie aj presťahovanie s úmyslom trvalo žiť na inom mieste, v danom prípade v inom štáte. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje aj na to, že Dohoda bola vyhlásená vyhláškou č. 116/1960 Zb. zo dňa 07.07.1960, pričom v neďalekej minulosti (rok 1947) prebiehalo presídľovanie maďarského obyvateľstva z Československa do Maďarska a naopak. V každom prípade teda treba pri presídlení vychádzať z jeho cieľa, ktorým je vznik trvalého bývania na území druhej zmluvnej strany.

Z uvedených dôvodov odvolací súd podľa § 250ja ods. 3 veta prvá O. s. p. rozsudok krajského súdu zmenil tak, že napadnuté rozhodnutie odporcu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Úlohou odporcu v ďalšom konaní bude po vykonaní dokazovaní vysporiadať sa s otázkou, kedy došlo k presídleniu navrhovateľa a vo veci znovu rozhodnúť v súlade s príslušným ustanovením článku 5 Dohody. môcť správne aplikovať článok 5 Dohody. Nové rozhodnutie riadne odôvodní.

O trovách konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O. s. p. v spojení s § 250l ods. 2 a § 250k ods. 1 O.s.p. tak, že úspešnému navrhovateľovi ich náhradu nepriznal, keďže si žiadne trovy neuplatnil.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.